

Ivan Belostenec:

GAZOFILACIJ

"Liber" - "Mladost" Zagreb, 1973.

Pred nama je reprint velikog, vrlo zanimljivog i po mnogo čemu izuzetnog djela koje zaslužuje punu pažnju. Desetljećima ga je sastavljao učeni i marljivi pavlin Ivan Belostenec, neumorno radeći u nezavidnim uvjetima, u samostanu malenog sela, usred "ostataka ostataka", u neprestanoj opasnosti od nekakva turskog pohoda. Nisu ga smele ni "insuperabiles Charybdes" niti "importunes clamores Scyllarum". Sam je za svoj rad rekao: "quicquam colligere potui, abunde in hoc Gazophylacium congeSSI, congestum in hanc formam redeGI, redactum tuos sub oculos posui." A da "skupiti" i "obilno uvrstiti" nije bilo ni lako ni jednostavno, dokazuje nam i sam obim djela.

Belostenec je, izgleda, prvo završio latinsko-hrvatski dio, a hrvatsko-latinski je, pošto ga je globalno obradio, zapustio, želeći se posvetiti duhovnom životu. No, na nagovor prijatelja, kao sedamdesetogodišnji i već bolestan starac, opet se prihvatio posla. Ipak, umro je prije nego što je djelo dovršio, pa je tako hrvatsko-latinski dio upola manji od prvog dijela.

Ne znam da li je potrebno spominjati rasprave oko Belostenčeva autorstva. Vrlo je vjerojatno da je Gazofilacij bio malo proširivan i nadopunjavan, a možda mu je izmijenjen i naslov. No, sve to ne umanjuje vrijednost Belostenčeva rada.

Gazofilacij je imao velikog utjecaja na razvoj hrvatskog književnog jezika. On je bio posrednik u međusobnom razumijevanju različitih dijalekata. Vrlo je značajan bio za ilirski pokret, a i na-

ma predstavlja pravu riznicu rječničkog blaga. To više treba pohvaliti izdavača, koji se, izdajući ovaj biser hrvatske leksikografije (kako je ova edicija ne bez razloga bila reklamirana), latio nezahvalna posla s krajnje nepoznatim financijskim efektom. Nama ne preostaje ništa drugo nego da ovu uistinu izuzetnu knjigu preporučimo svima onima kojima je na srcu proučavanje bilo hrvatskog bilo latinskog jezika. Ili, kako bi to kazao sam Belostenec: "Ita ... a Gazophylacio meo copiose ditescas".

Ljerka Vodopija

Ovidije:

LJUBAVI ,
"Znanje", Zagreb 1973.

Nedavno se u izdanju renomirane zagrebačke izdavačke kuće "Znanje" pojavio prvi cjeloviti prijevod ljubavnih pjesama poznatog rimskog pjesnika Ovidija. Pjesme je preveo te popratio tumačem imena i pojmovna književnik i kritičar Tomislav Ladan.

Ovidijeve ljubavne pjesme predstavljaju danas zbirka ljubavnih elegija AMORES (Ljubavi) i spjevovi ARS AMATORIA (Umjeće ljubavi) i REMEDIA AMORIS (Lijek od ljubavi). Zbirka AMORES posvećena je pjesnikovoj ljubavi Korini, najvjerojatnije izmišljenoj osobi, oko koje u 49 elegija plete neke vrste ljubavni roman. U tim se pjesmama Ovidije predstavlja kao pjesnik rimskog mondenog života. Spjev ARS AMATORIA smatra se njegovim glavnim djelom s područja ljubavne poezije. To je didaktički spjev u 3 knjige od kojih su prve dvije namijenjene muškarcima sa savjetima kako osvojiti i sačuvati osvojenu ženu, a treća sadrži savjete o umjeću ljubavi namijenjene ženama. Spjev REMEDIA AMORIS je dijelom ozbiljna, a dijelom šaljiva pouka kako da se čovjek riješi ljubavne strasti. Ovo djelo zaostaje za prethodnima jer se čini da Ovidiju tema nije odgovarala pa čitavo djelo izgleda kao da je s naporom spjevano.

Prijevod Ovidijevih pjesama, kao uostalom i svaki drugi prijevod, pravo je umijeće. Jer dati sve ono što je tog pjesnika proslavilo još za života gotovo je nemoguće. Ovidije je, naime, pjesnik izuzetne pjesničke nadarenosti koja se otkriva u bogatoj mašti, plastičnosti opisivanja, duhovitosti, lakoći stila i jezika, te konačno u virtuoznosti stiha. Sam pjesnik za se kaže:

"Et quod temptabam scribere, versus erat" (Što sam god pokušavao pisati, pretvaralo se u stih).

Ovu je Ovidijevu kvalitetu prevodilac žrtvovao, kako sam kaže, nastojeći približiti pjesme zahtjevima moderne publike i sačuvati njihov duh. Pjesme su naime prevedene u ritmiziranoj prozi. No to je, čini se, i jedino područje gdje je original iznevjeren. Prevodioca, naime, znamo kao izvanrednog majstora jezika pa možemo reći da je upravo Tomislav Ladan najsretnije rješenje za prijevode Ovidijeve poezije. To je dokazao i ovaj prijevod koji izvanredno ističe sve kvalitete i pisca i prevodioca.

Pri osvrtnu na ovu knjigu nikako ne smijemo zanemariti njenu izvanrednu grafičku opremu koja u sivilu naše knjige djeluje kao istinska novost (autor Bogdan Kršić). Knjiga je osim toga snabdjevena izvanredno odmjeranim pogovorom o životu i pjesničkom radu Ovidijevu (autor Veljko Gortan), a tekst je popraćen i nužnim bilješkama.

Ukratko, ovo izdanje po svojim kvalitetama pripada sigurno najboljima što ih na tom području imamo.

Ante Podrug

Stuttgartiae: sumptibus EHAPAE MCMLXXIII

Asterix Gallus

Evo nam, napokon, hrabrog Gala Asteriksa u dosad najboljem izdanju - na latinskom! Jedan se primjerak ove knjige pojavio ovih dana na Filozofskom fakultetu i načinio pravu malu uzbunu, kako medju studentima tako i medju profesorima. Svi odreda bili su njome oduševljeni, a mnogi su je odmah i naručili jer se, nažalost, zasada u Zagrebu ne može kupiti.

Ovaj se strip ne ispušta iz ruku dok se ne pročita. Na njemu se slamaju sve predrasude o latinskom kao "mrtvom" jeziku, kao "bauku" (mišljenje rašireno medju srednjoškolicima i nekim studentima) i sl. Pao je, dapače, prijedlog da se ovaj Asteriks uvrsti u popis obavezne lektire za djake Klasične gimnazije.

Latinski na kojem je pisan vrlo je dinamičan i živopisan, čita se bez poteškoća, a za svaki slučaj priložen je i mali rječnik manje poznatih ili novoskovanih izraza. Osim toga, i događaji o kojima je riječ uglavnom su sasvim savremeni, npr.

"... quo in iusculo insunt vitamina maxime necessaria, et quia eo iusculo vires magis magisque crescunt, etiam Magi appellatur." Ili, pak, dijalog u stilu današnje ekonomske politike -

- "Mercator boum sum, sed dubito, num boves meos vendam. Nam si id facerem, quo modo domum redirem? Boves noniam mihi essent, qui plaustrum trahere possint!

- "Alium quaestum cole! Mercator plaustrorum sis, deinde plaustrum tuum vendere et cum bobus redire poteris!"

Čini se da će ovaj strip doživjeti još veću popularnost nego njegovi prethodnici prevodjeni s francuskog na brojne evropske jezike, ne samo zbog toga što je latinski svojevrstni esperanto, već i zato što i likovima i fabuli najbolje odgovara.

Ljerka Vodopija

..... I ČASOPISI

Sofoklo:

EDIP NA KOLONU
prijevod Bratoljub Klaić
FORUM 1-2, Zagreb, 1974.

U prvom ovogodišnjem broju "Foruma" objavio je Bratoljub Klaić još jedan u nizu svojih prijevoda grčkih tragičkih pjesnika. I u "Edipu na Kolonu" (koji možda i ne s pravom stoji u sjeni poznatijih Sofoklovih drama) prevoditelj je pokazao svoje otprije znane odlike: stihovi teku glatko, ritam originala je vjerno pretočen, arhaizmi su sustavno izbjegnuti. Ukratko: još jedan od

prijevoda koji rječito svjedoče o teatarskoj životnosti grčkih tragičara, i uistinu možemo samo žaliti što ovakvi tekstovi, koji bez poteškoća "prelaze preko rampe", nisu i češći gost u našim kazališnim kućama.

U istom se broju nalazi zanimljiv članak o velikom starogrčkom epskom pjesniku Hesiodu iz ruke V. Bazale pod naslovom "Hesiod Askranin".

D.N.